

УДК 091=163.41(497.11)"15"

811.163.1'373.231"15"

271.222(497.11)-523.6(497.16 Пљевља)

https://doi.org/10.18485/ccs_cs.2022.19.19.32**Владимир Р. Поломац**

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

e-mail: v.polomac@filum.kg.ac.rs

МУШКА ИМЕНА У ПОМЕНИКУ МАНАСТИРА Св. ТРОЈИЦЕ (ПЉЕВЉА, XVI ВЕК)

Апстракт: У раду је представљен систем мушких личних имена у Поменику манастира Св. Тројице код Пљеваља из XVI века. Као најважније одлике система издвојене су: а) значајна превласт мушких имена словенског порекла над хришћанским именима, и б) висока фреквенција мушких имена са основама рад- и вук-. Наведеним одликама, али и другим мање значајним, систем мушких имена у Поменику манастира Св. Тројице у великој мери се подудара са другим поменицима са територије Црне Горе из XVI века – Помеником манастира Пиве, Помеником манастира Мораче и Помеником из Хоче, као и са грађом из шире околине манастира према турским дефтерима XV и XVI века.

Кључне речи: ономастика, антропонија, мушка имена, српски поменици, манастир Св. Тројице, Пљевља, XVI век.

1. Увод

У ризници манастира Св. Тројице код Пљеваља под бројем 74 чува се рукопис манастирског поменика из XVI века (између 1575. и 1585. године), писан на хартији, укупно 283 листа (величине 215 x 155 mm)¹. У досадашњим истраживањима српских средњовековних поменика овај рукопис није добио пажњу какву заслужује упркос обиму и квалитету ономастичке грађе. Поменик није обухваћен класичном студијом С. Новаковића², у раду историчара Д. Даниловића наводе се само основни подаци о рукопису на основу студије В. Мошина³, док се у раду Д. Новаков разматрају само лична имена са *јатом* у овоме рукопису у поређењу са Дечанским помеником, Помеником манастира Крке и Крушедолским помеником⁴. Радећи на ексцерпирењу личних имена из српских поменика XV–XVI века за будући речник старосрпских личних имена, пажњу су нам најпре привукла женска имена у овоме поменику. Најважнији резултати тога истраживања саопштени су у Поломац 2019. У наставку рада, наметнула се обавеза да се антропонијски систем рукописа представи у целини, проучавањем система мушких личних имена, што је и основни предмет овога прилога.

1 Уп. Станковић 2003, 25.

2 Уп. Новаковић 1875.

3 Уп. Даниловић 1994, 20 на основу Мошин 1958.

4 Уп. Новаков 2014.

Истраживање је проведено на основу снимка микрофилма рукописа из Археографског одељења Народне библиотеке Србије (сигнатура Ф74 А 5263/1–149)⁵. Екскерпирана су мушка имена мирских свештеника (презвитера и ђакона) забележена од 37. до 52. листа (укупно 162 потврде или свега око 5% од укупног корпуса) и мушка имена уписана у ПОМЕНИ БѢЛЦЕМЪ ХРЋІАНЪ ПРАВОСЛАВЊИ (од 53. до 174. листа), као и малобројна мушка имена спорадично уписивана у другим деловима поменика⁶, док су монашка имена изостављена. Идентификација мушких и женских имена била је знатно олакшана постојањем поменичке формуле помени ГИ ДШЕ РА СВОИХ ВЪ ЦРЪВИ: РАБА СВОЕГО ИЛИ ПОМЕНИ ГИ ДШЕ РА СВОИХ ВЪ ЦРЪВИ: РАВЪ СВОЮ, али и веома доследним распоредом мушких и женских имена у оквиру поменичких рубрика. У односу на целину рукописа веома је мали број листова на којима су мушка и женска имена уписана заједно изван поменичке формуле, па је тиме и број евентуалних хомоформних имена сведен на неколико појединачних случајева, што не утиче битно на целину корпуса.

Већи методолошки проблем представља реконструкција основног облика имена будући да су у оквиру поменичке формуле имена најчешће уписивана у акузативу, а само по изузетку у номинативу (уп. велимирь 32, ивванъ 32, радота 32, прииъ 33, никола 41, илѣ 52, иванишъ 82, цвѣтко 109, итд.)⁷. Приликом реконструкције основног облика имена мора се имати у виду и чињеница да су писари помене често уписивали механички што је неизоставно водило одређеном броју погрешно уписаних имена⁸.

Приликом анализе забележених имена није било могуће спровести доследну територијалну стратификацију грађе будући да се на маргинама рукописа налазе топоними из разних крајева српског језичког простора. Ипак, на основу убикације забележених топонима може се претпоставити да се највећи број мушких имена може везати за ближу или даљу околину манастира (Пљевља⁹, Бијело Поље, Колашин и

5 Снимак је прибављен на основу благослова г. Атанасија (Раките), епископа милешевског, коме и овом приликом исказујем искрену захвалност.

6 Уп. листове 16, 32, 33, 36, 187, 195, 231, 245, 251, 267, 273–277 и 281–283.

7 Детаљније о овој проблему в. у Поломац 2010а, 494–495.

8 Тако на 102. листу налазимо једно испод другог помене: РАБА СВОЕГО МИЛІО, РАБА СВОЕГО РАДИЧЮ, РАБА СВОЕГО ДРАГЧЮ и РАБА СВОЕГО ИВАНЧЮ, а неколико редова ниже и РАБА СВОЕГО РАДИЧЮ. У свим примерима писар је вероватно према МИЛІО механички писао остале помене, да би у последњем помену исправио грешку и изнад њу у РАДИЧЮ написао очекивано А. Имајући ово у виду, претпоставили смо да у поменима РАБА СВОЕГО РАДИЧЮ и РАБА СВОЕГО ДРАГЧЮ не може бити речи о акузативима имена Радоја и Драгоја. Исто тако на 122. листу налазимо један испод другог помене: РАБА СВОЕГО ВНИЧЕТЪ, РАБА СВОЕГО ВДИЦЪ, РАБА СВОЕГО СТОИШЪ, РАБА СВОЕГО РАИКОУ и РАБА СВОЕГО МАРКОУ. И овде претпостављамо да је писар према ВНИЧЕТЪ, ВДИЦЪ и СТОИШЪ механички писао РАИКОУ и МАРКОУ, да би у последњем помену исправио грешку и након њу написао очекивано А. Стога ни овде није много вероватно да се у помену РАБА СВОЕГО РАИКОУ налази акузатив мушког имена Рајка. Ово име је забележено у Грковић 1977, 169 само на основу дефтера области Бранковића, што се не може узети без резерве будући да арапско писмо којим су писани дефтери има исти знак за финално /а/ и /е/ (уп. Поломац–Катић–Катић 2018, 24).

9 Поред Пљевље (плевље 64, 66 плѣ 65, плевале 120, плѣле 124, итд.) бележимо и Бјелошевина (бѣш 57), Бољанићи (бољени 126), Вишњица (вишњи 93), Вруља (вроула 52), Збљево (звлево 86, 119), Жидовићи (жѣви 85, жидови 86), Какмужи (какми 70, ками 71, 74 75, 86, какмижи 108), Катушићи (калши 86, калши 109), Крушево (кршево 87, 119), Велике Крће (крке 97, крће 111, крће 115, 131), Љутићи (љути 103, лјутићи 119), Љућа (љућа 127), Матаруге (матарѣ 52, матарѣ 99, 124), Мрзовићи (мрви 100), Отиловићи (ѡтиви 63, ѡтилови 82), Потпеће (пѡпке 88, пѡпѣ 96, 97, пѡпѣ 108), Прачица (прати 72), Рудница (рѣница 78, роуница 95, 101), Тецца (у општини Жабљак) (теѣци 85, тепци 88), Хоћевина (хокево 85, 88, 89, хоке 89), Меѣак (хмѣли 85, 89, 95), Црљенице (црљени 89, 119) и Шљиванско (шљивѣско 66).

Мојковац¹⁰, Чајничке, Рудо, Горажде и Фоча¹¹, Прибој¹², Сарајево са околином¹³), мањим делом и за друге крајеве (највише у Мачви¹⁴, Семберији и Источној Босни¹⁵, Срему, Банату и Бачкој¹⁶, Рашкој и Метохији¹⁷). С друге стране, на основу палеографске анализе рукописа највећи број помена личних имена може се датирати временом настанка поменика (последња четвртина и крај XVI века), док се мањи број помена млађег постања може широко везати за XVII век. Будући да млађи помени не доносе битно другачију грађу, забележена мушка имена анализирана су јединствено, без инсистирања на хронолошкој стратификацији, евентуално уз посебне напомене онда када доносе нове или другачије информације¹⁸.

Циљеви рада формулисани су на исти начин као у Поломац 2019. Поред истраживања порекла, структуре и семантике мушких личних имена, у раду су вршена поређења са другим поменицима XVI и XVII века: најчешће са Помеником непознатог манастира Липљанске епископије (даље скраћено ЛП), Водичничким помеником (даље скраћено ВП) и Дечанским помеником (даље скраћено ДП) на основу наших истраживања¹⁹, затим и са сачуваним поменицима из XVI и XVII века са територије Црне Горе – Помеником манастира Пиве (у даљем тексту ПП) и Мораче (у даљем тексту МП) и Помеником из Хоче (у даљем тексту ПХ) – на основу истраживања Ј. Стојановић²⁰, као и са грађом из шире околине манастира Св. Тројице коју пружају турски дефтери XV и XVI века²¹.

10 У околини Бијелог Поља налазе се села *Коврен* (коврѣн 103) и *Граб* (грабљ 89, граб 103). Поред имена области *Колашиновићи* (колашиви 52), бележе се села *Плана* (пלא 52) и *Сјерогоште* (сјерогошћ 129) у околини Колашина, а у околини Мојковца село *Поља* (пола 88, 89).

11 Поред топонима *Рудо* (рџдо 115), бележе се и села у околини: *Соколовићи* (соколовић 87) и *Устибар* (џстиварь 236). У околини *Горажда* (гораџе 93) бележе се села *Вранеш* (врашши 88, вранеш 120) и *Драговићи* (драговић 132), а у околини Фоче села *Замрштен* (замршѣн 64, замршѣ 65, 93), *Дучели* (дџчели 89, дџчеле 93) и *Устиколина* (место џстиколлина 133). Често се бележи и *Чајничке* (чџнић 100, итд.).

12 У околини Прибоја налазе се села *Бучје* (буџчје 84, вџчје 93), *Калуђеровићи* (калџгеревѣ 84), *Црнуговићи* (црнџговићи 112), *Риташићи* (риташѣ 112, риташићи 159) и *Сочице* (соџи 72, соџице 84).

13 Поред топонима *Сарајево* (сарџево 71, 80, 83, 86, итд.), бележе се села *Граисељићи* код Калиновика (граисали 74, 89) и *Подгајац* (пџгаџац 114) у околини Рогатице.

14 У Мачви (мачва 116) су забележена села *Метковић* (метковић 116), *Дреновац* (дреновац 116), *Причиновић* (приџчиновићи 116) и *Звезд* (звѣзъ 124).

15 У Семберији се бележе село *Рухотина* код Бијељине (рџхџона 147) и село *Штедра* у општини Власеница (џедра 67), док се у данашњој општини Живинице (код Тузле) бележе насеље *Купјеруси* (коупјеруси 127) и *Вишћа* (у старијем облику *Вихћа*) (виџка 88).

16 У Срему се бележи село *Лежмир* (леџим 149) код Сремске Митровице. У Банату се бележе села *Црвена Црква* (црвѣ црџва 90, 91), *Ритишево* (ритѣво 124) и *Делиблато* (дџли блџо 138), као и манастир *Шемљуг* (шѣмљѣ 106, 124). Велики број топонима забележен је у Бачкој: *Врбас* (*Врбас* (врвѣа 80, врвѣс 89), села *Алпар* (алпар 89) (данас потес у атару Равног Села код Врбаса), *Бодроз* (вџроз 101), *Култин* (кџлџино 89), *Милчићи* (милиџи 101), *Пачир* (паџир 111), *Сириг* (сирѣ 88), *Товаришево* (товџриѣво 86, товџри 87), *Турија* (тџрија 87), *Филипово* (данашњи Бачки Грачац) (ѣѣ филипѣ 106), *Чичови* (чиџови 101, чиџѣ 106) и *Шапоње* (шџпоње 101).

17 У Рашкој области бележи се манастир *Тушимља* (тџшимља 88, 106) и село *Саси* (сџси 88), док се у Метохији (*метохѣа* 78) бележе села *Хоча* (хџџа 75) и *Мируша* (миџуш 88).

18 Уп. Поломац 2019, 506.

19 Уп. Поломац 2010б, 2015 и 2017.

20 Уп. Стојановић 2012, 2013а, 2013б и 2013в.

21 Уп. Алиѣић 1985 и Пешикан 1988.

2. Порекло имена

У Поменику манастира Св. Тројице код Пљеваља (даље скраћено ТП) забележена су 394 различита мушка имена (укључујући и различите фонетске варијанте истог имена) са укупно 3235 потврда.

Статистички преглед мушких имена према пореклу приказан је у следећој табели.

Табела бр. 1

Порекло	Број имена	Процент	Број потврда	Процент
Словенска	247	62,69%	1963	60,68%
Хришћанска	114	28,93%	1124	34,74%
Остала	33	8,37%	148	4,57%
Укупно	394	100%	3235	100%

Статистички преглед мушких имена према пореклу у поређењу са ЛП, ВП и ДП приказан је у следећој табели²².

Табела бр. 2

	Број имена		Број потврда	
	Словенска	Хришћанска	Словенска	Хришћанска
ЛП	55,94%	34,65%	39,11%	57,03%
ВП	52,63%	41,05%	38,35%	56,63%
ДП	53,14%	40%	38,31%	56,59%
ТП	62,69%	28,93%	60,68%	34,74%

Однос удела мушких имена словенског и хришћанског порекла у ТП – како показује наведена табела – веома се разликује од стања забележеног у ЛП, ВП и ДП. У овим поменицима удео имена словенског порекла (према броју имена) креће се 52–55%, односно 38–39% (према укупном броју потврда), што је знатно мање него у ТП, у коме је посебно висок удео словенских имена према укупном броју потврда у корпусу – скоро 61%. С друге стране, однос удела словенских и хришћанских имена у ТП не изненађује уколико се сагледа у контексту других сачуваних поменика са територије Црне Горе из XVI и XVII века – ПП, МП и ПХ, као и у контексту антропонимијске грађе суседних области према турским дефтерима XV и XVI века. Иако не располажемо прецизним статистичким подацима за ПП, МП и ПХ, о сличној заступљености словенских и хришћанских имена може се говорити и само на основу поређења са грађом и закључцима у радовима Ј. Стојановић²³. Подаци из турских дефтера XV и XVI века доносе нам прецизне податке за дурмиторску област и Полимље²⁴.

Превласт словенских имена у ТП посебно добро илуструје и листа од десет најфреквентнијих мушких имена: *Вук* (x121), *Јован* (x120), *Петар* (x93), *Никола* (x79), *Радоје* (x73), *Радосав* (x65), *Радивој(е)* (x60), *Павле* (x58), *Вујица* (x57) и *Милош* (x57),

22 Подаци за ЛП, ВП и ДП преузети су из Поломац 2017, 113.

23 В. посебно Стојановић 2013а и 2013в.

24 Попис санцака вилајета Херцеговина из XV века показује како удео словенских имена иде од 75% у области средњег Полимља, преко 84–85% у Морачи и Дробњацима, до чак 91% у области Пиве (в. Пешикан 1983, 194, 200). Према подацима из дефтера Призренског санцака из 1571. године удео хришћанских имена у области Бихор у средњем Полимљу износио је око 22% (в. Катић 2010, 429–549).

међу којима преовлађују словенска имена са основама *вук-*, *рад-* и *мил-*, док су само *Јован*, *Петар*, *Никола* и *Павле* хришћанског порекла. На листи десет најфреквентнијих мушких имена у ЛП, ВП и ДП најчешће се налазе имена хришћанског порекла, док се словенска имена јављају ретко²⁵. Обрнуто је у ПП, МП и ПХ, у којима се имена са основама *вук-*, *рад-* и *мил-* налазе међу најфреквентнијим²⁶, што посебно долази до изражаја у МП, у коме је – као и у ТП – Вук најфреквентније име²⁷.

Висока фреквенција словенских имена у ТП, посебно у односу на ЛП, ВП и ДП, не може се само објаснити репрезентативношћу узорка²⁸, већ представља резултат социјалних, географских и културолошких чинилаца. Забележени топоними на маргинама рукописа упућују на то да се у ТП углавном бележи сеоско становништво које боље чува словенски именослов, док су у ВП, а посебно у ПЛ и ДП, присутнија имена приложника из властeosког сталежа, градског становништва или становништва средњовековних привредних центара чија је антропонимја иновативнија²⁹. На превласт словенских имена у ТП – као и у ПП, МП и ПХ – значајно утиче учесталост имена са основом *вук-*³⁰, што се може објаснити и географским и културолошким разлозима. Историјско језгро личних имена са основом *вук-* према А. Ломи преклапа се са простором првобитног српског насељавања на Балкану – у питању је динарски појас у коме се зачала српска епска поезија и свадбени обичаји са вуком, док се њихово порекло на најдубљем плану може везати за обреде ратничке иницијације у којима млади ратници добијају *вучје име* чиме постају привремени чланови *вучјег чопора*³¹. Учесталост личних имена са основом *вук-* у ПП, МП и ПХ Ј. Стојановић објашњава везивањем вука за митског претка Србиновог и посебно његовим повезивањем са култом Св. Саве³².

Поређење односа удела словенских и хришћанских мушких и женских имена у ТП приказано је у следећој табели.

Табела бр. 3

	Број имена		Број потврда	
	Словенска	Хришћанска	Словенска	Хришћанска
Мушка имена	62,69%	28,93%	60,68%	34,74%
Женска имена	51,92%	29,80%	40,67%	44,90%

Подаци из наведене табеле указују на боље чување имена словенског порекла код мушкараца него код жена, што се одудара од података које нам пружају турски дефтери XV и XVI века. Тако су у дефтеру области Бранковића и Браничевском дефтеру из XV века словенска женска имена знатно фреквентнија од мушких, на основу чега М.

25 Детаљније податке в. у Поломац 2010б, 229, 232; Поломац 2015, 345 и Поломац 2017, 114.

26 В. Стојановић 2012, 125; Стојановић 2013б, 79–82; Стојановић 2013в, 176–178.

27 Уп. Стојановић 2013а, 43.

28 Узорак имена из ТП знатно је обимнији у односу на ДП и ПЛ, а посебно у односу на ВП.

29 Истражујући однос словенских и хришћанских имена у Београду и околини у XVI веку на основу турских пописних дефтера, Г. Јовановић (1985, 211) закључује како су хришћанска имена присутнија у градским и привредним центрима, док сеоско становништво боље чува словенско наслеђе. На исти закључак упућују и истраживања Т. Катић (2010, 34–156, 275–419) која у нахији Трговиште у Призренском санџаку у околини Новог Пазара региструје 27% хришћанских имена међу пореским обвезницима, док их је у нахији Призрен било око 57%.

30 Лична имена са основом *вук-* у ТП чине око 16% укупног броја потврда свих забележених мушких имена. Фреквентнија су само имена са основом *рад-* са 18% укупног удела у корпусу.

31 В. Лома 2020, 28.

32 В. Стојановић 2013а.

Грковић (2004, 60) закључује како су жене бољи чувари традиције у овом домену. На исти закључак упућује и грађа из дефтера Смедеревског санцака (1516. година)³³. Недостатак већег броја података за поређење онемогућава извођење сигурнијих закључака о овим односима. Чини нам се да је за сада могуће понудити само прелиминарни закључак којим се већи проценат хришћанских имена код жена у ТП може објаснити великом популарношћу хибридних твореница од имена са хришћанском основом и словенског суфикса *-а*: типа *Мара, Ката, Јела, Пава* и сл.

3. Структура имена словенског порекла

3.1. Статистички приказ мушких имена словенског порекла према творбеној структури приказан је у следећој табели.

Табела бр. 4.

	Број имена	Процент	Број потврда	Процент
Сложена	37	14,97%	370	18,84%
Изведена	199	80,56%	1371	69,84%
Самотворна	11	4,45%	222	11,30%
Укупно	247	100%	1963	100%

Однос удела сложених и изведених мушких имена словенског порекла у ТП у начелу се подудара са овим односом у ЛП, ВП и ДП³⁴.

3.2. Међу именима словенског порекла сложеним од две основе најфреквентнија имена су *Радосав* (x65), *Радивој(е)* (x60)³⁵, *Вугдраг* (x40), *Раосав* (x29), *Вуковој* (x22), *Вукосав* (x19), *Богдан* (x18), *Влајисав* (x13), *Миљивој(е)* (x11) и *Вудраг* (x10)³⁶. Мањим бројем потврда долазе *Добровој* (x7), *Дабижив* (x6)³⁷, *Велимир* (x6), *Владисав* (x4), *Вукмир* (x4) и *Скоросав* (x3). Половина забележених сложених имена од две основе долази са једном или две потврде: *Божидар* (x2), *Добросав* (x2), *Драгобрат* (x2), *Милорад* (x2), *Хранисав* (x2), *Вујмил* (x1), *Вукомил* (x1), *Драгосав* (x1), *Јаросав* (x1), *Лепосав* (x1), *Миљосав* (x1), *Негомир* (x1), *Радисав* (x1), *Русмир* (x1), *Татомир* (x1), *Тихорад* (x1). Највећи број словенских имена сложених од две основе (око две трећине укупног броја потврда) долази са основама *рад-* и *вук-/вуј-* у првом делу: *Радосав* (x65), *Радивој(е)* (x60), *Радисав* (x1); *Вугдраг* (x40), *Вуковој* (x22), *Вукосав* (x19), *Вудраг* (x10), *Вукмир* (x4), *Вукомил* (x1) и *Вујмил* (x1). У другом делу основе најчешће долазе *-сав*, *-вој* и *-мир* (више од две трећине укупних потврда): *Радосав* (x65), *Раосав* (x29), *Вукосав* (x19), *Влајисав* (x13), *Владисав* (x4), *Скоросав* (x3), *Добросав* (x2), *Хранисав* (x2), *Драгосав* (x1), *Јаросав* (x1), *Лепосав* (x1), *Миљосав* (x1), *Радисав* (x1); *Радивој(е)* (x60), *Вуковој* (x22), *Миљивој(е)* (x11), *Добровој* (x7); *Велимир* (x6), *Вукмир* (x4), *Негомир* (x1), *Русмир* (x1), *Татомир* (x1). У односу на грађу из ЛП, ВП и ДП, посебно истицање заслужује висока фреквенција сложених имена са основом *вук-/вуј-* у првом делу. С друге стране, описано стање словенских сложених имена састављених од две основе у ТП, подударно је са стањем у

33 В. Јовановић–Катић–Јаковљевић 2017, 35.

34 В. податке у Поломац 2017, 114.

35 Имена *Радосав* и *Радивоје(е)* најфреквентнија су сложена имена од двеју основа и у Поменику манастира Пиве и Поменику из Хоче (уп. Стојановић 2013б, 79).

36 Име *Вудраг* представља варијанту имена *Вугдраг* (в. Грковић 1977, 58).

37 Сложено име састављено од више основа.

ПП и ПХ³⁸, што је и очекивано с обзиром на то да доносе хронолошки и територијално сродну грађу.

3.3. У категорију сложених имена сврстали смо и творенице од префикса и основе: *Обрад* (x11), *Остоја* (x9), *Ненада* (x6), *Прерад* (x4) и *Предраг* (x2).

3.4. Међу словенским изведеним именима најфреквентнија имена су: *Радоје* (x73), *Вујица* (x57), *Милош* (x57), *Радул(е)* (x56), *Радич* (x53), *Радоња* (x46), *Цветко* (x46), *Вукашин* (x36), *Војин* (x34) и *Вукић* (x31). Наведени списак показује да су и у овој категорији словенских имена најбројнија имена са основама *рад-*, *вук-*, *мил-* и *драг-* (око 69% укупног броја потврда), што се у начелу поклапа са стањем других описаних поменика XVI века, као и са стањем суседних области према турским дефтерима XV и XVI века³⁹.

Имена са основом *рад-* (и хипокористичким основама *рај-*, *рајч-*, *рак-*, *рал-*, *рах-*, *рач-*, *раш-*) представљају 29% изведених имена (према укупном броју потврда): *Радоје* (x73), *Радул(е)* (x56), *Радич* (x53), *Радоња* (x46), *Радан* (x17), *Радман* (x12), *Ратко* (x11), *Раден* (x9), *Радиша* (x4), *Радин* (x3), *Работа* (x3), *Раденко* (x3), *Радета* (x2), *Радохна* (x2), *Радашин* (x1), *Радељ* (x1)⁴⁰, *Радеља* (x1), *Радеш* (x1), *Радиш* (x1), *Радош* (x1), *Радујко* (x1), *Радуо* (x1), *Радусин* (x1), *Радојица* (x1), *Радојко* (x1); *Рајко* (x29), *Рајак* (x18), *Рајич* (x15), *Рајин* (x5), *Рајица* (x3), *Рајо* (x1); *Рајчета* (x5); *Рако* (x5), *Рака* (x1), *Ралета* (x3), *Рачо* (x1), *Рахац* (x3), *Рашо* (x4), *Раши* (x1).

Око 22% укупног броја потврда долази са основом *вук-* (и хипокористичким основама *вуј-*, *вујч-*, *вул-*, *вукс-*, *вуч-*): *Вукашин* (x36), *Вукић* (x31), *Вукман* (x20), *Вукоје* (x16), *Вукац* (x10), *Вукадин* (x8), *Вукајло* (x3), *Вукоман* (x3), *Вукас* (x2), *Вукојло* (x2), *Вукај* (x1)⁴¹, *Вукач* (x1), *Вукља* (x1), *Вукиа* (x1); *Вујица* (x57), *Вујин* (x20), *Вујан* (x12), *Вујко* (x5), *Вујо* (x5), *Вујета* (x1); *Вујчета* (x3); *Вуксан* (x19); *Вулета* (x3); *Вучета* (x17), *Вучихна* (x11), *Вучић* (x8), *Вучко* (x6), *Вуча* (x2), *Вучо* (x1).

Изведена имена са основом *мил-* (и основама *милч-/миљ-*) представљају око 11% укупног броја потврда: *Милош* (x57), *Милија* (x20), *Милко* (x13), *Милета* (x12), *Милеш* (x11), *Милаш* (x4), *Милен* (x4), *Милашин* (x3), *Милоје* (x3), *Миловац* (x3), *Милан* (x2), *Милат* (x2), *Милић* (x2), *Мило* (x2), *Миладин* (x1), *Милека* (x1)⁴², *Милика* (x1), *Милин* (x1), *Милинко* (x1), *Милисав* (x1), *Милојко* (x1); *Милчин* (x1); *Миља* (x1), *Миљак* (x1), *Миљо* (x1), док имена са основом *драг-* чине око 7% укупног броја потврда: *Драгојло* (x34), *Драгић* (x21), *Драгиша* (x18), *Драгоје* (x12), *Драгаш* (x10), *Драгија* (x3).

Мање од трећине укупног броја потврда отпада на остале основе: *бај-/бајч-*: *Бајко* (x1), *Бајчета* (x1), *батр-*: *Батрић* (x3), *беж-*: *Бежан* (x1), *бел-/бјел-*: *Бела* (x1), *Белко* (x1), *Белош* (x1), *Бјеља* (x3), *благ-*: *Благоје* (x1), *бог-*: *Богоје* (x6), *Богета* (x1), *Богавиц* (x1), *богд-*: *Богдило* (x1), *бож-*: *Божо* (x4), *Божа* (x1), *Бошко* (x1), *божић-*: *Божичко* (x1), *божич-*: *Божичко* (x1), *брај-*: *Брајак* (x2), *Брајан* (x1), *Брајо* (x1), *брат-*: *Братић* (2), *Брата* (x1), *вечер-*: *Вечерин* (x2), *вид-*: *Видак* (x3), *влад-*: *Влатко* (x14), *Владоје* (x1), *Влађ* (x1), *влај-*: *Влајко* (x1), *вој-*: *Војин* (x34), *вран-*: *Вранеш* (x12), *год-*: *Годеч* (x3), *гој-/гојч-*: *Гојко* (x16), *Гојо* (x1), *Гојчин* (x1), *град-*: *Градоје* (x1), *груб-*: *Грубач* (x11), *груј-*: *Грујица*

38 В. Стојановић 2013б, 82.

39 В. Поломац 2010б, 231–232; 2015, 345; 2017, 115; Стојановић 2013в, 169–171, 176–178; Пешикан 1983, 194, 200.

40 У Грковић 1977, 165 налазимо само *Радеља* и *Радељко*. *Радељ* се бележи у Рачанском поменику, уп. Јовановић 2005, 27.

41 Мушко име *Вукај* није забележено у Грковић 1977, а не налази се ни у ПП, МП и ПХ (уп. Стојановић 2013а, 42–43).

42 Не бележи се у Грковић 1977.

(x6), *Груја* (x1), *деб-*: *Дебеља* (1), *деј-*: *Дејан* (6), *добр-*: *Добрица* (x3), *Добро* (x1), *дој-/дојч-*: *Доја* (x1), *Дојин* (x1), *Дојчин* (x3), *друг-*: *Другоје* (x1), *жар-*: *Жарко* (x4), *жив-*: *Живко* (x27), *јун-*: *Јунош* (x1), *крај-/крајч-*: *Крајин* (x1), *Крајчета* (x1)⁴³, *Крајчин* (x1), *леп-*: *Лепоје* (x1), *љуб-/љубен-*: *Љубац* (x1), *Љубенко* (x4), *мал-*: *Малеш* (x4), *маљ-*: *Маљуга* (x1)⁴⁴, *мир-/мирч-*: *Мирко* (x1), *Мирчета* (x17), *млад-*: *Младен* (x5), *мрк-*: *Мркиша* (x1), *нег-*: *Негуш* (x1), *нин-*: *Нинко* (x3), *Нинат* (x1)⁴⁵, *нов-*: *Новак* (x25), *обр-*: *Обрен* (x1), *огњ-*: *Огњан* (x21), *отм-*: *Отмич* (x4)⁴⁶, *плав-*: *Плавша* (x2), *приј-*: *Пријо* (x6), *Прија* (x2), *приб-*: *Прибе* (x1), *Прибил* (x1), *радован-*: *Радованко* (x3), *радов-*: *Радов* (x1), *род-*: *Родоје* (x1)⁴⁷, *слав-*: *Славко* (x1), *смол-*: *Смољан* (x2), *стан-*: *Станко* (x3), *Станиша* (x2), *Станоје* (x1), *стој-*: *Стојан* (x20), *Стојко* (x5), *Стојиша* (x1), *стах-*: *Стахиња* (x1)⁴⁸, *страх-*: *Страхиња* (10), *тврд-*: *Твртко* (x7), *тољ-*: *Тоља* (x1)⁴⁹, *угљ-*: *Угљеша* (x2), *хлп-*: *Хлпац* (x3), *храњ-*: *Храња* (x1), *хрњ-*: *Хрњак* (x2), *Хрњета* (x1), *цвек-*: *Цвеко* (x1)⁵⁰, *цвет-*: *Цветко* (46), *Цветашин* (x2), *Цветоје* (x2), *цвиј-*: *Цвија* (x1).

Међу наведеним изведеним именима јекавски рефлекс стерп. јата несумњиво се огледа у имену *Бјеља* (бѣлю 125, 131, вероватно и вѣлѣ 171), према *Бела* (бѣлѣ 73), *Белко* (бѣлѣка 276), *Белош* (бѣлоша 134). У осталим личним именима на месту јата пишу се *ѣ* или *ѣ:* нпр. *Бежан* (бежана 286), *Негуш* (негѣша 140)⁵¹, *Цветашин* (цвѣташи 143, цвѣташина 172), *Цветоје* (цвѣтоја 166), *Цвеко* (цвѣка 169), *Лепоје* (лѣпоја 64), док се у именима *Дејан* (дѣјана 70, дѣјана 99, 100, 133, 147) и *Цветко* (цвѣтѣка 65, цвѣтѣка 108, итд.) срећу оба правописна манира.

3.5. Као и у другим истраживаним поменицима (ПЛ, ВП и ДП)⁵², најпродуктивнији суфикс за извођење словенских имена је *-ко* (око 16% укупног броја потврда изведених имена): *Цветко* (x46), *Рајко* (x29), *Живко* (x27), *Гојко* (x16), *Влатко* (x14), *Милко* (x13), *Ратко* (x11), *Твртко* (x7), *Вучко* (x6), *Вујко* (x5), *Стојко* (x5), *Жарко* (x4), *Љубенко* (x4), *Мирко* (x3), *Нинко* (x3), *Раденко* (x3), *Радованко* (x3), *Станко* (x3), *Бајко* (x1), *Белко* (x1), *Божичко* (x1), *Божичко* (x1), *Бошко* (x1), *Влајко* (x1), *Миљинко* (x1), *Милојко* (x1), *Радојко* (x1), *Радојко* (x1) и *Славко* (x1). Високом продуктивношћу одликује се и хипокористички суфикс *-а*, што је такође у складу са подацима које нам пружају ПЛ, ВП и ДП: *Бјеља* (x3), *Вуча* (x2), *Прија* (x2), *Бела* (x1), *Божја* (x1), *Брата* (x1), *Груја* (x1), *Доја* (x1), *Миља* (x1), *Рака* (x1), *Рашиа* (x1), *Тоља* (x1), *Храња* (x1) и *Цвија* (x1). Специфичност ТП представља висока продуктивност хипокористичког суфикса *-о*: *Пријо* (x6), *Вујо* (x5), *Рако* (x5), *Божо* (x4), *Рашио* (x4), *Мило* (x2), *Брајо* (x1), *Вучо* (x1), *Гојо* (x1),

43 У Грковић 1977 само *Крајча*, *Крајчин* и *Крајчо*.

44 У Грковић 1977 бележе се *Маљан*, *Маљен*, *Маљета*, *Маљко* и *Маљо*, али не и *Маљуга*.

45 Не бележи се у Грковић 1977.

46 Према Грковић 1986, 141 од сложеног имена *Отмислав*.

47 Према Грковић 1977, 173 основа *род-* може бити од календарског *Родион* или од словенских имена *Родољуб* и сл. На словенско порекло основе упућују паралеле из других словенских језика: уп. чеш. *Rodimil*, *Rodislav*, рус. *Родислав* у Maretić 1886, 137; чеш. *Rodoslav*, рус. *Родослав*, *Родислав* и *Рослав* у Svoboda 1964, 96; буг. *Род*, *Рода*, *Родан*, *Роде*, *Родина*, *Родинка* у Илчев 2012, 575–576; укр. *Род* и *Родко* у Чучка 2011, 306.

48 Уколико није погрешно написано *Страхиња*, овде имамо основу *стах-* (од имена *Станимир*, *Станислав*) потврђену у имену *Стахан* у Maretić 1886, 141 и Грковић 1977, 186. Уп. и чеш. *Stach* (од *Stanislav*) у Svoboda 1964, 33, 86, 121, 144.

49 У Грковић 1977, 195 само *Тољан*, *Тоље* и *Тољко*.

50 Према Грковић 1977, 206 од имена *Цветко*, са једном потврдом из Крушелдолског поменика, в. Новаковић 1875, 112.

51 Могуће је и читање *Његуш*.

52 В. Поломац 2010б, 232; 2015, 344; 2017, 115.

Добро (x1), *Миљо* (x1), *Рајо* (x1), *Рачо* (x1) и *Цвеко* (x1). Остали продуктивни суфикси у начелу се поклапају са стањем забележеним у ДП⁵³: *-ета*: *Вучета* (x1), *Мирчета* (x1), *Бајчета* (x1), *Милета* (x1), *Рајчета* (x1), *Вујчета* (x1), *Вулета* (x1), *Ралета* (x1), *Радета* (x1), *Богета* (x1), *Вујета* (x1), *Крајчета* (x1) и *Хрњета* (x1); *-ин*: *Војин* (x34), *Вујин* (x20), *Рајин* (x5), *Дојчин* (x3), *Радин* (x3), *Вечерин* (x2), *Гојчин* (x1), *Дојин* (x1), *Крајин* (x1), *Крајчин* (x1), *Милин* (x1) и *Милчин* (x1); *-оје*: *Радоје* (x73), *Вукоје* (x16), *Драгоје* (x12), *Богоје* (x6), *Милоје* (x3), *Цветоје* (x2), *Благоје* (x1), *Владоје* (x1), *Градоје* (x1), *Другоје* (x1), *Летоје* (x1), *Родоје* (x1) и *Станоје* (x1); *-ан*: *Огњан* (x21), *Стојан* (x20), *Вуксан* (x19), *Радан* (x17), *Вујан* (x12), *Дејан* (x6), *Милан* (x2), *Бежан* (x1) и *Брајан* (x1).

У групи средње продуктивних (са три до шест забележених имена) забележени су следећи суфикси: *-ак*: *Новак* (x25), *Рајак* (x18), *Видак* (x3), *Брајак* (x2), *Хрњак* (x2) и *Миљак* (x1); *-ић*: *Вукић* (x31), *Драгић* (x21), *Вучић* (x8), *Батрић* (x3), *Братић* (x2), *Милић* (x2); *-ица*: *Вујица* (x57), *Грујица* (x6), *Добрица* (x3), *Рајица* (x3) и *Радојица* (x1); *-ац*: *Вукац* (x10), *Хлапац* (x3), *Рахац* (x3) и *Љубац* (x1); *-ашин*: *Вукашин* (36), *Милашин* (3), *Цветашин* (x2) и *Радашин* (x1); *-ен*: *Раден* (x9), *Младен* (x5), *Милен* (x4), *Обрен* (x1); *-еш*: *Вранеш* (x12), *Милеш* (x11), *Малеш* (x4) и *Радеш* (x1); *-ош*: *Милош* (x57), *Белош* (x1), *Радош* (x1) и *Јунош* (x1); *-иша*: *Плавша* (x2), *Вукиша* (x1), *Мркиша* (x1) и *Стојиша* (x1); *-еља*: *Вукелја* (x1), *Радеља* (x1) и *Дебеља* (x1); *-ич*: *Радич* (x53), *Рајич* (x15) и *Отмич* (x4); *-иша*: *Драгиша* (x18), *Радиша* (x4) и *Станиша* (x2).

Велики број суфикса потврђен је једним или двама именима: *-авац*: *Миловац* (x3), *Богавец* (x1), *-адин*: *Вукадин* (x8), *Миладин* (x1), *-ај*: *Вукај* (x1), *-ајло*: *Вукајло* (x3), *-ас*: *Вукас* (x2), *-ат*: *Милат* (x2), *Нинат* (x1), *-ач*: *Грубач* (x11), *Вукач* (x1), *-аш*: *Драгаш* (x10), *Милаш* (x4), *-е*: *Прибе* (x1), *-ека*: *Милека* (x1)⁵⁴, *-ељ*: *Радељ* (x1), *-еч*: *Годеч* (x3), *-еша*: *Угъеша* (x2), *-ија*: *Милија* (x20), *Драгија* (x3), *-ика*: *Милика* (x1), *-ил*: *Прибил* (x1), *-ило*: *Богдило* (x1), *-иња*: *Страхиња* (x10), *Стахиња* (x1), *-ихна*: *Вучихна* (x11), *-иш*: *Радиш* (x1), *-јан*: *Смољан* (x2), *-јв*: *Влађ* (x1)⁵⁵, *-ман*: *Вукман* (x20), *Радман* (x12), *-ф*: *Радов* (x1)⁵⁶, *-ојло*: *Драгојло* (x24), *Вукојло* (x2), *-оман*: *Вукоман* (x3), *-оња*: *Радоња* (x46), *-ота*: *Работа* (x3), *-охна*: *Радохна* (x2), *-уга*: *Маљуга* (x1), *-ул*: *Радул(е)* (x56), *Радуо* (x1), *-ун*: *Радун* (x1), *-усин*: *Радусин* (x1), *-уш*: *Негуш* (x1).

3.6. У категорији самотворних имена најбројнија су имена настала по називима животиња: *Вук* (x121), *Славуј* (x12), *Крагуј* (x3), затим имена од партиципа: *Радован* (x48), *Продан* (x9), *Милован* (x4), *Познан* (x2), а на крају и *Гвозден* (x18), заштитно име настало од придева. Малобројним примерима потврђени су *Субота* (x3), *Огањ* (x1) (заштитно име) и *Путник* (x1).

4. Хришћанска имена

Најфреквентнија имена хришћанског порекла су *Јован* (x120), *Петар* (x93), *Никола* (x79), *Павле* (x58), *Степан* (x55), *Иван* (x53), *Ђуро* (x41), *Михаило* (x40), *Дамјан* (x35), *Марко* (x35), *Томаш* (x35) и *Дмитар* (x33), што се у највећој мери поклапа са стањем других испитиваних поменика XVI века⁵⁷.

53 В. Поломац 2017, 115.

54 Није забележено у Грковић 1977. Уп. *Радека* у Грковић 1977, 165.

55 Мушко име *Влађ* потврђено је у дефтеру области Бранковића (Грковић 2001, 697), као и у изгубљеном Крушевском поменику (Новаковић 1875, 50). За творбени модел уп. само имена *Грађ*, *Жиђ*, *Рађ*, *Слађ* у Грковић 1986.

56 Према Грковић 1977, 166 од *Радован*, са једном потврдом из изгубљеног Крушевског поменика, уп. Новаковић 1875, 93.

57 За ЛП, ВП и ДП в. Поломац 2010б, 229; 2015, 345; 2017, 116–117. За ПП, МП и ПХ в. Стојановић 2013в, 183–184.

Највећи број хришћанских имена представља позната и у средњовековним изворима потврђена библијска или календарска имена: *Авакум* (x2), *Аврам* (x19), *Аким/Аћим* (x1), *Андреј* (x2), *Андреја* (x3), *Андрија* (x11), *Васиљ* (x1), *Гаврил* (x1), *Георгије* (x1), *Гргур* (x6), *Давид* (x1), *Дамјан* (x35), *Дмитар* (x33), *Ђурађ* (x9), *Захарија* (x1), *Иван* (x53), *Илија* (x32), *Јаков* (x26), *Јеремија* (x1), *Јован* (x120), *Козма* (x1), *Костадин* (x1), *Лазар* (x23), *Лука* (x9), *Манојло* (x21), *Марин* (x2), *Марко* (x35), *Мартин* (x1), *Матеј* (x2), *Михаило* (x40), *Мојсеј* (x4), *Никола* (x79), *Павле* (x58), *Пантелеј* (x1), *Пантелија* (x1), *Петар* (x93), *Сава* (x1), *Симон* (x3), *Степан* (x55), *Стефан* (x4), *Стипан* (x1), *Теодор* (x1), *Тодор* (x12), *Тома* (x2) и *Филип* (x6). Међу наведеним именима посебно истицање заслужују имена забележена у различитим варијантима: *Андреј* (x2), *Андреја* (x3) и *Андрија* (x11), *Пантелеј* (x1) и *Пантелија* (x1), *Степан* (x55), *Стефан* (x4) и *Стипан* (x1), *Теодор* (x1) и *Тодор* (x12), као и имена примљена преко латинског језика: *Марин* (x2) и *Мартин* (x1). Овим именима треба додати неколико ретких или непосредочених имена: *Бенедек* (x1), *Венамин* (x1), *Даман* (x4) и *Дијаниш* (x1)⁵⁸.

О уклопљености мушких имена хришћанског порекла у словенски именслов сведочи велики број хибридних твореница од основа имена хришћанског порекла и словенских суфикса. Најбројнија су имена од основе *ђур-*: *Ђуро* (x41), *Ђурен* (x5), *Ђурица* (x3), *Ђураш* (x3), *Ђурашин* (x2), *Ђурко* (x1), *Ђурман* (x1). Вишом продуктивношћу издвајају се имена од основа *иван-/ив-*: *Иваниш* (x20), *Ивко* (x5), *Иванко* (x4), *Иво* (x1) и *Ивоје* (x1), *кој-/којч-* (од *Константин*): *Којадин* (x3), *Која* (x1), *Којо* (x1), *Којчан* (x1)⁵⁹ и *Којчин* (x1), *јов-/јоц-* (од *Јован*): *Јовица* (x4), *Јова* (x1), *Јово* (x1), *Јоцко* (x1), *јав-* (*Павле*): *Павко* (x4), *Павен* (x2), *Пава* (x1), *Паво* (x1), *пеј-* (*Петар*): *Пејак* (x7), *Пејо* (x5), *Пеја* (x1), *Пејин* (x1), *мих-* (*Михаило*): *Михал* (x3), *Михоч* (x2), *Михац* (x1), *Михач* (x1), *ник-* (*Никола*): *Никашин* (x2), *Никша* (x1), *Нико* (x1) и *мат-/матиј-/матеј-*: *Матијаш* (x16), *Мато* (x4), *Матејаш* (x2). Само у једном или двама личним именима забележене су основе: *павл-*: *Павлета* (x2), *Павлица* (x2), *јан-*: *Јанко* (x20), *Јануш* (x1), *степ-*: *Степко* (x5), *Степо* (x1), *мич-*: *Мичија* (x4), *Мичо* (x1)⁶⁰; *алекс-*: *Алекса* (x11), *дмитр-*: *Дмитрашин* (x2), *јак-*: *Јакша* (x4), *конт-* (*Константин*): *Конта* (x1)⁶¹, *кузм-*: *Кузман* (x1), *лак-* (*Лазар*): *Лако* (x1), *лал-* (*Лазар*): *Лала* (x1), *лек-* (*Александар*, *Алекса*, и сл.): *Лека* (x4), *лук-*: *Лукач* (x1), *мај-*: *Мајило* (x1)⁶², *марин-*: *Маринко* (x5), *сав-*: *Саво* (x4), *сан-* (*Александар*): *Санко* (x1), *сим-*: *Симо* (x3), *теј-* (*Теодор*): *Тејо* (x1), *том-*: *Томаш* (x35), *ћур-*: *Ћурко* (x1).

Као и код изведеница словенског порекла, и у овој категорији имена најпродуктивнији су хипокористички суфикси *-о*, *-ко* и *-а*: *Ђуро* (x41), *Пејо* (x5), *Мато* (x4), *Саво* (x4), *Симо* (x3), *Иво* (x1), *Јово* (x1), *Којо* (x1), *Лако* (x1), *Мичо* (x1), *Нико* (x1), *Паво* (x1), *Степо* (x1), *Тејо* (x1); *Павко* (x21), *Јанко* (x20), *Ивко* (x5), *Маринко* (x5), *Степко* (x5), *Иванко* (x4), *Ђурко* (x1), *Јоцко* (x1), *Санко* (x1), *Ћурко* (x1); *Ђура* (x4), *Лека* (x4), *Јова*

58 Имена *Бенедек* и *Венамин* нису посведочена у Грковић 1977. Прво је вероватно у вези са лат. *Venedictus*, док друго представља варијанту од *Венијамин*, *Венејамин*. Име *Даман* представља варијанту имена *Дамјан*, а забележено је у Крушевском и Крушедолском поменику, уп. Новаковић 1875, 58 и Грковић 1977, 72. Мушко име *Дијаниш*, забележено и у Дечанским хрисовуљама и Крушевском поменику, вероватно представља варијанту имена *Дионисије*, уп. Новаковић 1875, 60, Грковић 1977, 75, 1986, 78.

59 У Грковић 1977, 112 бележи се само *Којчин*, *Којчина* и *Којчо*.

60 Према РЈА VI, 648 *Мичије* може представљати хипокористик од *Михаило*. Новаковић 1875, 82 бележи *Мичија* у Крушевском поменику и *Мича* у Призренском поменику. У ПЛ бележимо *Мичије*, в. Поломац 2010б, 233.

61 У Грковић 1977, 113 само са једном потврдом из Крушедолског поменика, в. Новаковић 1875, 71.

62 М. Грковић (1977, 125) бележи следећа имена са основом *мај-* (од *Марко*, *Мијаило*): *Маја*, *Мајо*, *Мајин*, *Мајица*, *Мајур*. Уп. село *Мајиловац* у општини Велико Градиште у Србији.

(x1), *Која* (x1), *Лала* (x1), *Пава* (x1), *Пеја* (x1), *Конта* (x1). У групи средње продуктивних суфикса налазе се *-аш*, *-ашин* и *-ица*: *Томаш* (x35), *Матијаш* (x16), *Ђураш* (x3), *Матејаш* (x2), *Андријаш* (x4); *Ђурашин* (x2), *Дмитрашин* (x2), *Никашин* (x2); *Јовица* (x4), *Ђурица* (x4), *Павлица* (x2). Остали забележени суфикси потврђени су једном или двама потврдама: *-ан*: *Којчан* (x1), *Кузман* (x1), *-ач*: *Лукач* (x1), *Михач* (x1), *-ен*: *Ђурен* (x5), *Павен* (x3), *-ин*: *Којчин* (x1), *Пејин* (x1), *-иш*: *Јакша* (x4), *Никша* (x2); *-адин*: *Којадин* (x3), *-ак*: *Пејак* (x7), *-ац*: *Михац* (x1), *-ета*: *Павлета* (x2), *-ија*: *Мичија* (x4), *-иш*: *Иваниш* (x20), *-ило*: *Мајило* (x1), *-ман*: *Ђурман* (x1), *-оје*: *Ивоје* (x1), *-оч*: *Михоч* (x2), *-уш*: *Јануш* (x1).

5. Остала мушка имена

У категорију осталих имена сврстана су (а) лична имена страног порекла, (б) лична имена која се могу тумачити словенским и несловенским језичким средствима, као и (в) лична имена недовољно јасне етимологије.

У првој групи налазимо имена романског порекла: *Паун* (x20), *Оливер* (x3), *Дракул* (x7), *Дракула* (x4), имена грчког порекла: *Комлен/Комљен* (x14), *Аранит* (x3), *Клисура* (x3)⁶³, затим име *Херак* (x9) (вероватно према грч. ἦρος или лат. *heros*⁶⁴), имена мађарског порекла: *Секул* (x10), *Секула* (x4), *Ференц* (x2), *Лауш* (x1), имена *Угрин* (x2) и *Аламен* (x1) који представљају етнониме од турских језичких елемената⁶⁵, као и алб. име *Леш* (x2).

У другој групи налазимо најпре имена *Петко* (x24), *Петоје* (x3) (хипокористичи од Петар или према дану у недељи), затим *Селак* (x13) (од Секула, Селимир), *Дука* (x6), *Дукадин* (x3) (од имена хришћанског светитеља или од хипокористика имена Душан, Дубравко и сл.), *Даноје* (x1), *Данчул* (x1) (од основе хришћанских имена Данило, Данијел и сл. или од основе имена Богдан), *Мишо* (x1) (од Милош, Михаило и сл.), *Крнул/Крњул* (x1) (заштитно име према неком недостатку или хипокористик од Крста, Крстан и сл.)⁶⁶, *Беган* (x1) (према турској титули или од глагола *бегати*)⁶⁷.

Међу именима недовољно јасне етимологије најпре треба поменути у средњовековним изворима добро посведочена имена *Хреља* (x2)⁶⁸ и *Вигањ* (x1)⁶⁹, као и име *Хатељ* (x1) (према Д. Видовићу (2014) од *хатати* „марити“), посредно посведочено крајем XIV века у надгробном натпису Богдана Хатељевића, слуге војводе Радича Санковића, у херцеговачком селу Милавићи у Дабру, у коме и данас постоји село Хатељи⁷⁰. Остала имена из ове категорије слабо су посведочена: *Балача* (x1) (од основе *бал-* од имена Балдовин, Братослав и сл. или влашког порекла⁷¹), *Ђурашин* (x1) (можда према надимку, уп. буг. *Ђурчо*, *Ђурчев* које Илчев 2012, 695 доводи у везу са рум. *fir* „лопов“), *Шеко* (x1) (могуће у вези са облашћу Шекулари или хипокористик од

63 Вероватно заштитно мушко и женско име од грч. χλείσοῦρα „тврђава“, Грковић 1977, 111.

64 В. Грковић 1977, 203.

65 За *Угрин* в. Грковић 1977, 200. Име *Аламен* није забележено у Грковић 1977, али в. женско име *Аламенка* у Грковић 1977, 218, као и женско *Ламенка* у нашем поменику (Поломац 2017, 510–511).

66 В. Марегић 1886, 95, Грковић 1977, 115.

67 В. Грковић 1977, 34.

68 За име *Хреља* М. Грковић (2001, 743) претпоставља грчко порекло, док га П. Скок (II, 195) везује за словенску именицу *крילו*, в. Лома 2013, 225.

69 В. Грковић 1986, 53.

70 Текст натписа в. у Kardaš 2014, 77. На ово име вероватно упућује и помен Хатиља, сина Паскаша, у нахији Комарница у поименичном попису санцака вилајета Херцеговина из 1475. године, в. Aličić 1985, 57.

71 Уп. буг. *Балачев* које Илчев 2012, 74 доводи у везу са рум. Bălăci.

муслиманског имена), *Шобат* (x1)⁷². За неколико помена нисмо могли са сигурношћу да утврдимо лично име: на 33. листу долази *вагич* (вероватно у ном. јд.), на 116. листу *влча* (акуз. јд.), а на 171. листу *дамр'мана* (акуз. јд.), што ће вероватно бити погрешно написано име *Дарман*⁷³.

6. Закључне напомене

Обимом и квалитетом забележене грађе Поменик манастира Св. Тројице код Пљеваља представља веома значајан извор за истраживање система личних имена у северозападној Црној Гори и суседним областима у XVI веку. Као најважније одлике система мушких имена у поменику у раду су издвојене: а) значајна превласт мушких имена словенског порекла над хришћанским именима, б) висока фреквенција мушких имена са основама *рад-* и *вук-*, и в) велика продуктивност хипокористичког суфикса *-о*, поред очекиване продуктивности суфикса *-ко* и *-а*. Наведеним карактеристикама, посебно оним под а) и б), али и другим мање значајним, систем мушких имена у Поменику манастира Св. Тројице код Пљеваља из XVI века, у великој мери се подудара са антропонимијским системима описаним у другим сачуваним поменицима из XVI века са територије данашње Црне Горе – Помеником манастира Пиве, Помеником манастира Мораче и Помеником из Хоче, као и са грађом из шире околине манастира према турским дефтерима XV и XVI века. Посебан значај поменика огледа се у документовању ретких или до сада незабележених мушких личних имена: *Аламен* (x1), *Балача* (x1), *Бенедек* (x1), *Венамин* (x1), *Влађ* (x1), *Вукај* (x1), *Даман* (x4), *Дијаниш* (x1), *Којчан* (x1), *Конта* (x1), *Крајчета* (x1), *Мајило* (x1), *Маљуга* (x1), *Милека* (x1), *Мичо* (x1), *Нинат* (x1), *Отмич* (x4), *Радељ* (x1), *Радов* (x1), *Родоје* (x1), *Стахиња* (x1), *Тоља* (x1), *Фураиш* (x1), *Хатељ* (x1), *Цвеко* (x1), *Шеко* (x1), *Шобат* (x1), као и у документовању личних имена са јевакским или икавским рефлексом *јата*: *Бјеља* (x3), *Цвија* (x1), *Стипан* (x1).

Литература

- Грковић, Милица (1977): *Речник личних имена код Срба*, Београд: Вук Караџић.
- Грковић, Милица (1983): *Имена у Дечанским хрисовуљама*. Нови Сад: Филозофски факултет–Институт за јужнословенске језике.
- Грковић, Милица (1986): *Речник имена Бањског, Дечанског и Призренског властелинства у XIV веку*. Београд: Народна књига.
- Грковић, Милица (2001): „Антропонимија и топонимија“. *Насеља и становништво области Бранковића 1455. године*. уредник М. Мацура. Београд: САНУ–Службени гласник, стр. 616–745.
- Грковић, Милица (2004): „Историјски пут српског именослова“, *Предавања из историје језика*. уредник Љ. Суботић. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Даниловић, Драгољуб (1994): *Стари српски поменици. Магистарски рад у рукопису*, Београд: Филозофски факултет.
- Илчев, Стефан (2012): *Речник на личните и фамилии имена у българиите*. Софија: Изток–Запад.

72 Име се бележи и у Рачанском поменику, уп. Јовановић 2005, 36.

73 Уп. савремено презиме Дармановић у Петровић–Капустина 2019, 134–135 и рум. имена *Dărman*, *Dîrman* у Constantinescu 1963, 258.

Јовановић, Гордана (1985): „Хришћанска имена у околини Београда почетком XVI века“, *Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije*. уредник А. Ресо. Сарајево: Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, 207–216.

Јовановић, Гордана, Катић Татјана и Јаковљевић Александар (2012): „Поређење хришћанских и словенских имена у дечанској области на основу турског пописа из 1485. године и Дечанских хрисовуља“, *Дечани у светлу археографских истраживања*. уредник Т. Суботин-Голубовић. Београд: Народна библиотека Србије, стр. 267–285.

Јовановић, Гордана, Катић Срђан и Јаковљевић Александар (2017): „Српска женска имена на почетку 16. века (на основу пописа Смедеревског санџака из 1516. године)“, *Јужнословенски филолог*, бр. LXXIII/1–2, стр. 33–57.

Јовановић, Томислав (2005): *Поменик манастира Раче*. Бајина Башта: Фондација Рачанска баштина.

Катић, Татјана (2010): *Опишрни попис Призренског санџака из 1571. године*. Београд: Историјски институт.

Лома, Александар (2013): *Топонимија Бањске хрисовуље*. Београд: САНУ.

Мошин, Владимир (1958): „Ћирилски рукописи манастира св. Тројице“, *Историјски зборник*, бр. 14, 190–219.

Новаков, Драгана (2014): „Неке дијалекатске особине у четири стара српска поменика“, *Археографски прилози*, бр. 36, 83–92.

Новаковић, Стојан (1875): *Српски поменици XV–XVIII века*, Београд: Државна штампарија.

Петровић, Драгољуб, Капустина Јелена (2019): „Из средњоморачке ономастике“, *Ономатолошки прилози*, бр. XXVI, стр. 47–162.

Пешикан, Митар (1983): „Зетско-хумско-рашка имена на почетку турског доба (други део)“, *Ономатолошки прилози*, бр. IV, стр. 121–254.

Пешикан, Митар (1988): „О најстаријим турским пописима предјела СР Црне Горе“, *Гласник Одјељења умјетности*, књ. 8, 49–58.

Поломац, Владимир (2010а): „Неке теоријско-методолошке напомене о ономастичким истраживањима српских средњовековних поменика“, *Српски језик*, XV, 489–500.

Поломац, Владимир (2010б): „Неколико напомена о личним именима у Поменику непознатог манастира Липљанске епископије“, *Проблеми на балканското и славянското езикозание*. уредник И. Харалампиев. Велико Трњново: Фабер, 226–243.

Поломац, Владимир (2015): „Антропонимија Водичничког поменика (Скопска Црна Гора, XVI век)“, *Путевима српских идиома*. уредници: М. Ковачевић и В. Поломац. Крагујевац: ФИЛУМ, 341–350.

Поломац, Владимир (2017): „Из антропонимије Дечанског поменика (XVI века)“, *Наслеђе*, бр. 38, 111–123.

Поломац, Владимир, Катић Татјана и Катић, Срђан (2018): „Антропонимија Горњег и Средњег Понишавља у XVI веку (према дефтеру Софијског санџака из 1571. године)“, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, бр. LXI/2, стр. 21–43.

Поломац, Владимир (2019): „Женска имена у Поменику манастира Св. Тројице (Пљевља, XVI век)“, *Српско језичко наслеђе на простору данашње Црне Горе и Српски језик и књижевност данас*. уредник Ј. Стојановић. Подгорица: Матица српска – друштво чланова у Црној Гори, 505–513.

Станковић, Радоман (2003): *Рукописне књиге манастира Св. Тројице код Пљеваља: водени знаци и датирање*. Београд: Народна библиотека Србије.

Стојановић, Јелица (2012): „Лична имена по називима биљака и животиња у старим српским поменицима (Пивски поменик, Поменик из Хоче и Морачки поменик)“, *Српско језичко наслеђе на простору данашње Црне Горе и српски језик данас*. уредник Јелица Стојановић. Никшић: Матица српска – друштво чланова у Црној Гори – Матица српска у Новом Саду, 109–133.

Стојановић, Јелица (2013а): „Лична имена од основе *вук-* у старим српским поменицима и везивање "вука" за култ светог Саве код Срба“, *Осам векова манастира Милешева*. уредник П. Влаховић. Милешева, 31–45.

Стојановић, Јелица (2013б): „Словенска лична имена састављена од двају основа у Пивском поменику и Поменику Хоче“. *На извору Вукова језика*. уредник Н. Вуковић. Жабљак–Шавник–Плужине: Фондација Вукове задужбине, 73–87.

Стојановић, Јелица (2013в): „Словенска и хришћанска имена у Пивском поменику и Поменику из Хоче“, *Митолошки зборник*, 29, 163–195.

Чучка, Павло (2011): *Словјанські особові імена українців: історико-етимологічний словник*. Ужгород: Ліра.

Алиčić, Ahmed (1985): *Poimenični popis sandžaka vijaleta Hercegovina*. Sarajevo: Oriјentalni institut.

Constantinescu, N. A. (1963): *Dijonar onomastic romînesc*. Bucureşti: Editura Academiei Republicii Populare Romîne.

Loma, Aleksandar (2020): „Problems of chronological and social stratification in historical anthroponomastics: The case of “lupine” and “equine” proper names among the Indo-European peoples“, *Onoma*, 55, str. 15–34.

Kardaš, Mehmed (2014): *Konkordancijski rječnik ćirilčnih natpisa srednjovjekovne Bosne*. Sarajevo: Institut za jezik.

Maretić, Tomo (1886): „O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba“. *Rad JAZU*, knj. 81, str. 81–146.

RJA: *Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika I–XXIII*. Zagreb 1886–1976.

Skok, Petar (1971–1974): *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (I–IV)*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Svoboda, Jan (1964): *Staročeská osobní jména a naše příjmení*. Praha: Československá akademie věd.

Vidović, Domagoj (2014): „Mali povijesni rječnik osobnih imena stolačkoga kraja“. *Stolačko kulturno proleće*, br. 12. Stolac: Matica hrvatska Stolac, 179–199.

Vladimir Polomac

**MALE NAMES IN THE COMMEMORATIVE BOOK
OF THE MONASTERY OF THE HOLY TRINITY (PLJEVLJA, 16th CENTURY)**

The paper studies the system of male personal names in the Commemorative Book of the monastery of the Holy Trinity in Plevlja (16th century). The manuscript is written on paper, it contains 283 sheets of paper (215 x 155mm), it originates from the last quarter of the 16th century (between 1575 and 1585), and is safeguarded in the monastery's treasury number 74. The analysis of male proper names is undertaken in order to establish their structural and semantic characteristics, as well as to compare them to the state of other anthroponymic sources from the 15th and 16th century. As the most significant features of the male names system in the Commemorative Book, the paper underlines the following: a) a conspicuous prevalence of male names Slovene in origin over Christian names, b) a high frequency of male names with morphological bases *rad-* and *vuk-*, and c) a considerable productivity of a hypocoristic suffix *-o*, along with the expected productivity of the suffixes *-ko* and *-a*. Judging by the aforementioned features, especially the ones under a) and b), but also other less significant ones, the male names system in the Commemorative Book of the Holy Trinity Monastery in Pljevlja from the 16th century extensively corresponds to the anthroponymic systems depicted in other preserved commemorative books from the 16th century located on the current territory of Montenegro – the Commemorative Book of the Piva Monastery, the Commemorative Book of the Morača Monastery and the Commemorative Book of the Hoča, as well as the collected corpus from the wider territory of the monastery according to the Turkish defters (tax registers) from the 15th and 16th centuries.